

L'ARTICULATION DE L'ÉDUCATION SCOLAIRE ET DE LA FORMATION EXTRASCOLAIRE

Az iskolai oktatás és iskolán kívüli képzés helyzete. =
Études et documents d'éducation. No 53. Paris, 1987. UNESCO.

Ebben a munkában az elmúlt tíz év oktatásfejlesztésére vonatkozó kísérleti anyagnak az összegzése került nyilvánosságra. A tanulmány a hetvenes évek tudományos munkáit választotta, mert ez az "öntudatra ébredés" korszaka volt, ahol a fontosabb nemzetközi szervezetek már szembenéztek az oktatás metódusának problémakörével. Az adatok az UNESCO mintegy 60 — egészen különböző helyzetű — tagországból származnak. Szót érdemel a tanulmány címében szereplő "extrascolaire" kifejezés rövid magyarázata. A francia kifejezést az angol no-school-ból fordították. Ennek megfelelője a non-scolaire (nem iskolai) lenne. De a francia pedagógiában ez az iskolán kívüli kifejezés jobban fedi a valódi tartalmat, mint a nem iskolai, hiszen mégiscsak egyértelműen oktatásról van szó.

Az összeállítás célja, hogy meggyorsítsa az oktatás-fejlesztés folyamatát — közreadva a problémaelemzéseket, megoldási javaslatokat. E munka alapvetően az iskolán kívüli oktatás fejlesztésével foglalkozik, és nem tér ki egyéb fejlesztendő területek megvilágítására. Elsősorban az államigazgatás és tervezés számára készült, de tanulságos és hasznos lehet a széles értelemben vett oktatási területen tevékenykedőknek is. "Azt szeretnénk, hogy a konkrét oktatómunkát végzők is tudják hasznosítani az itt szerzett ismereteiket. Talán a tudományos kutatók is meríthetnek friss ötleteket új kutatási programok kidolgozásához." (6. p.)

A tanulmány valójában az iskolán kívüli oktatás jelentőségének vizsgálata, integrálásának lehetősége az iskolai oktatás folyamatába. Egysége, mindenki számára fontos programnak tekinti az iskolán kívüli oktatás formáinak fejlesztését, egyben összehasonlító elemzésekkel feltárja ezek megvalósítási lehetőségeit, nehézségeit vagy éppen akadályait az eltérő geopolitikai adottságokkal rendelkező országokban.

Bármilyen szintű oktatást vizsgálunk, egyértelmű az iskolán kívüli oktatás fontossága, mert ami nem valósul vagy nem valósulhat meg az iskolai oktatás keretein belül, azt így pótolni lehet, s ez a terület az állandó szakmai továbbképzést is magában foglalja. Jellemző adatként szerepel a következő: 1974-ben 742 millió 15 évnél idősebb analfabéta élt a földön, s ez a

szám 1980-ban már 814 millióra nőtt annak ellenére, hogy 1960—1977 között a pedagógusok száma mintegy megkétszereződött a világon. Az írástudatlanság a harmadik világ fő oktatási problémája, tehát itt ez az elsődleges szempont az iskolán kívüli oktatás számára.

Európában az iskolán kívüli oktatási formára részben akkor van szükség, amikor az általános iskolai oktatás valamilyen okból megszakadt, részben pedig akkor, amikor a széles körű szakmai továbbképzést szükséges biztosítani a felnőtt lakosság számára. E két területen a tanulmány az iskolán kívüli oktatás hasznosságát, jelentőségét számtalan példával igazolja. A továbbképzéssel kapcsolatban azt érzékelteti, hogy az NDK-ban és a Szovjetunióban már egy jól szervezett, hatékony továbbképzési rendszer alakult ki. Franciaországban a levelező oktatást emeli ki, ahol egyrészt az állam ún. minimum programjához igazodva (ez biztosítja a minőséget) tervezik meg az iskolán kívüli oktatás programját, másrészt létrehoznak ún. "nyitott iskolát", ami azt jelenti, hogy az állami iskolákban dolgozó pedagógusok egy része részt vesz az iskolán kívüli oktatásban is, s ez a konszenzus a két oktatási forma között segíti a fejlődést. Továbbképzés alatt érti még az általános humán műveltség fejlesztését is. Erre példa Svájc, ahol az iskolai történelemoktatás nem éppen magas szintű pl. a technikaihoz képest. Ezért kis csoportokat hoznak létre az ország különböző körzeteiben, ahol "hagyományörző" programokkal próbálják az emberek humán műveltségét fejleszteni. Rávilágít, hogy sok lehetőség rejlik a továbbképzési formák bővítésére a tömegkommunikációs eszközök segítségével is. Felhívja a figyelmet az Európa Tanács (Conseil de l'Europe) Kulturális Együttműködések Tanácsára (Conseil de la Coopération Culturelle), ami aktívan részt vesz az iskolán kívüli oktatás fejlesztésének támogatásában, mintegy központi szervként segítséget nyújt az UNESCO tagországainak az információcserében.

Kiemeli továbbá, hogy az alap-, közép- és felsőfokú szinten egyaránt szükség van az iskolán kívüli oktatásra. A jövő útja szerinte az, ha az iskolán kívüli oktatás integrálódik az iskolai oktatásba, de úgy, hogy közben önállóságát nem veszti el. Tehát nem függ az oktatási minisztériumok által kiadott központi irányelvektől. Példaként említést nyer az USA-ban már megvalósult "Futurs Farmers of America" (középfokú mezőgazdasági szakemberképzés) elnevezésű iskolán kívüli oktatás, ahol egy magánprogrammal (botanika, mezőgazdasági géptan, állattenyésztés stb.) párhuzamosan az államilag kötelező angol nyelv, matematika, történelem stb. oktatása is folyik.

A munka állást foglal emellett, hogy a két oktatási forma szükségszerű integrálódása kapcsán egyre több mély szakmai ismeretekkel rendelkező peda-

gógusra lesz szükség az iskolán kívüli oktatásban részt vevő szakemberek ki-
egészítéseként, ezért az elsődleges feladat a pedagógus továbbképzés gazda-
gítása olyan tartalmakkal, hogy a pedagógusok ezen sajátos oktatási formák-
ban is hatékonyan megállják a helyüket.

Ezt a tanulmányt ajánlom az oktatásügyben dolgozó azon szakemberek szá-
mára, akik a magyar társadalom fejlődéséért küzdenek, mert benne igazoltnak
látszik az a közismert kijelentés, miszerint egy társadalom fejlődésének
egyik alapja a magas színvonalú oktatás. E színvonal emelésének egyik útja
pedig éppen az iskolán kívüli oktatás fejlesztése.

Benedek Ildikó